Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 45, Nisan 2020, s. 327-354

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.42085>

Aysun BURSALI

Besim Atalay Güzel Sanatlar Lisesi / Ankara Üniversitesinde Eğitim Psikolojisi Doktora Öğrencisi, abursali12@gmail.com

OKULA AİDİYET DUYGUSU VE EĞİTİM ÖĞRETİM YAŞANTISINDA STRESLE BAŞA ÇIKMA ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Özet

Öğrencilerin okulda değerli olduğu ve desteklendiğine ilişkin algıları okul aidiyeti olarak kavramsallaştırılmaktadır. Bu çalışmada Okula Aidiyet Duygusu (OAD) ile Eğitim-Öğretim Yaşantılarındaki Stresle Başa Çıkma (EÖYSBÇ) biçimleri arasındaki ilişki ve bu iki değişkenin bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın evrenini Uşak ilinde 22 lisede öğrenim gören lise öğrencileri, örneklemini ise Uşak'ta öğrenim gören üç farklı liseden yaşları 14-17 arasında değişen toplam 470 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların %42.1'i kız (198), %57.9'u (272) erkektir. Veri toplama aracı olarak Okula Aidiyet Duygusu (OAD) ve Eğitim-Öğretim Yaşantılarındaki Stresle Başa Çıkma (EÖYSBÇ) Ölçekleri kullanılmıştır. Analizlerde bu ölçeklerin geçerli ve güvenilir olduğu görülmüştür. OAD ve EÖYSBÇ Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur. OAD puanlarının yaşa, sınıf düzeyine, öğrencilerin başarı düzeyine, aileyle iletişim düzeyine göre; EÖYSBÇ puanlarının cinsiyete, öğrenim görülen bölüme, sınıf düzeyine, öğrencilerin başarı düzeyine, aileyle iletişime göre, istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Araştırmanın bulgularına göre öğrencilerin Okula Aidiyet Duygularının desteklenmesi Eğitim-Öğretim Yaşantılarındaki Stresle Başa Çıkmalarının desteklenmesi açısından önemlidir.

Anahtar kelimeler: Ergenlik, Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma (EÖYSBÇ), Okula Aidiyet Duygusu (OAD)

INVESTIGATING THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL BELONGINGNESS AND STRESS MANAGEMENT IN EDUCATIONAL LIFE

Abstract

Students' perception that they feel valued and supported in school is defined as school belongingness. In this study the relationship between School Belongingness (SB) and Stress Management in Educational Life (SMEL) and how those variables varied on certain demographic variables are being searched. The study used correlational-survey-model. The sample of the study consists of 470 high school students from three different high schools in Uşak. The age of the participants changes between 14 and 17. Participants were 42.1% (198) female and 57.9% (272) male. Data collection is carried-out with SB and SMEL scales. Data is analysed using SPSS 23 and LISREL 8.7. Both scales are proved to be reliable and valid instruments for data collection. The results showed statistically meaningful moderate positive relationship between SB and SMEL. SB scores showed statistically meaningful difference in terms of sex, class-level, achievement-level and relationships-with-family; SMEL in terms of students' sex, department, class-level, achievement-level and relationships-with-family. The results showed supporting students SB may be important to promote students' SMEL.

Keywords: Adolescence, School Belongingness (SB), Stress Management in Educational Life (SMEL)

GİRİŞ

Okullar yıllarca bireyin zihinsel gelişimine öncelik vermiş ve öğrencilerin öncelikle akademik gelişimine odaklanmıştır. Günümüzde akademik başarının yanı sıra sosyal ve duygusal gelişime de önem verilmekle birlikte, akademik başarı düzeyi ve akademik başarıyı etkileyen faktörlere ilişkin araştırmalar da devam etmektedir. Akademik başarıyı etkileyen faktörler genellikle öğrenciden, okuldan ve aileden kaynaklanan faktörler olarak gruplandırılmaktadır. Örneğin Türkiye'de öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörlerin incelendiği bir araştırmada (Sarier, 2014), 2000- 2015 yılları arasında yapılan 62 çalışma, meta-analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu araştırmada öğrenci okul ve aile kaynaklı faktörler incelenmiş, okulla ilgili faktörlerin öğrencilerin başarısına etki büyüklüğü 0.231, öğrenciyle ilgili faktörlerin öğrencilerin başarısına etki büyüklüğü .324 ve aileyle ilgili faktörlerin etki büyüklüğü .271 olarak bulunmuştur. (Sarier, 2014).

20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren bireyin kişiliğinin bir bütün olduğu ve gelişimin bütün yönleriyle desteklenmesi gerektiği anlayışı öne çıkmıştır. Bunun sonucu olarak da okullar bireyin akademik gelişiminin yanı sıra sosyal-duygusal öğrenmeleri için de sorumluluk yüklenmektedir. Günümüzde özellikle OECD'nin de vurguladığı *sosyal ve duygusal yeterliklerin*, son yıllarda "*Akademik, Sosyal ve Duygusal Öğrenme için İşbirliği*" (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning / CASEL) girişimi çeşitli ülkelerin eğitim programlarına yansımaları görülmektedir (TUSİAD, 2019). Özellikle ABD'de başlayan Sosyal Duygusal Öğrenme (SDÖ) çalışmaları

ülkemiz de dahil olmak üzere pek çok ülkede giderek yaygınlaşmaktadır. SDÖ becerileri aracılığıyla bireylerin günlük görevlerle ve sorumluluklarla etkili bir şekilde başa çıkma becerileri geliştirebilecekleri öne sürülmektedir (CASEL, 2017). Kişisel, kişilerarası ve bilişsel yetkinlikleri teşvik eden SDÖ Becerileri de farklı yöntemlerle ve farklı ortamlarda öğrenilebilecek öz farkındalık, öz yönetim, sosyal farkındalık, ilişki becerileri ve sorumlu karar verme adlı 5 temel yeterliği kapsamaktadır. Akademik, Sosyal ve Duygusal gelişimin desteklenmesine ilişkin yeterlilikler ve çalışmalar genelde tüm öğrencilerin çok boyutlu gelişiminin desteklenmesi açısından olduğu kadar, oldukça önemli bir risk faktörü olan okulu erken bırakma ve okul terkinin (Avrupa Komisyonu /EACEA/ Erydice/ Cedefop, 2014) önlenmesi bağlamında da önemlidir.

Okul Aidiyeti

Öğrencilerin akademik başarılarını ve sosyal-duygusal öğrenmelerini etkileyen faktörlerden biri okul aidiyeti olabilir. Zira okul, öğrencilerin zamanının büyük bir bölümünü geçirdikleri bir ortam ve önemli bir yaşam alanıdır (Eccles, 2004). Öğrencinin kendini okul ortamına ait hissetmesinin onun hem akademik başarısını hem de kişisel ve sosyal gelişimini olumlu yönde etkileyen bir etken olduğu belirtilmektedir (Arslan ve Tanhan, 2019). Okul aidiyetinin akademik ve psikososyal açıdan olumlu sonuçları üzerinde durulmakta (Allen ve ark., 2016), okula aidiyetin akademik ve psikososyal başarının önemli bir belirleyicisi olduğu vurgulanmaktadır (Slaten ve ark., 2016).

Ait olma, bireyin temel ihtiyaçlarından ve aynı zamanda bireyin güdülenme kaynaklarından biridir (Maslow, 1970). Özellikle ergenlik döneminde aidiyet, sosyal destek ve kabul gibi önemli bir faktör olarak görülmektedir (Goodenow, 1993). Aidiyet duygusunun psikolojik ve sosyal işlevsellikle ilişkili olduğu, daha yüksek aidiyet duygusunun daha iyi işlevselliği desteklediği belirtilmiştir (Hagerty ve ark., 1996). Ait olma ihtiyacı karşılandığında pek çok olumlu sonucun ortaya çıkabileceği belirtilmektedir (Anderman, 2002). Örneğin ergenlerde yüksek düzeyde aidiyetin daha az fiziksel semptomla ve daha iyi duygudurumla ilişkili olduğu bulunmuştur (Begen ve Turner-Cobb, 2012).

Okul aidiyeti, öğrencinin okulda değerli olduğuna ve desteklendiğine ilişkin kendi algısıdır (Goodenow ve Grady, 1993). Okul aidiyeti, öğrencinin kendisini okulun anlamlı, önemli ve değerli bir parçası olarak hissetmesi ve görmesi (Arslan ve Duru, 2017); öğrencinin kendisi ve okul bağlamında bulunan diğer tüm kişiler tarafından artıları ve eksileri ya da başarı ve başarısızlıkları ile bir birey olarak saygı gören, kabul edilen, okula değer katan biri olarak görmesi ve algılaması (Arslan ve Tanhan, 2019) olarak tanımlanmaktadır.

Okul aidiyeti özellikle ergenlik döneminde öğrenciye ilişkin pek çok faktörü olumlu yönde etkileyebilecek bir değişken olarak ele alınabilir. Örneğin lise öğrencilerinin akademik çabalarını sürdürmelerinde okula aidiyetlerinin önemi vurgulanmıştır (Neel ve Fuligni, 2013). Arslan ve Tanhan da (2019) okul aidiyetinin öğrencilerin akademik başarı, öğrenmeden zevk alma, eğitimsel amaçlar, akademik yeterlilik, akademik doyum ve prososyal davranışlarını pozitif ve anlamlı düzeyde yordadığını göstermiş; ayrıca okul aidiyetinin ergenlerde içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemlerini negatif yönde ve anlamlı düzeyde yordadığını ortaya koymuştur. Arslan ve Duru (2017) okula aidiyeti öğrencilerin okulda pozitif gelişimi ve iyi oluşlarında etkili bir faktör olarak ele alır ve okula aidiyetin duygusal ve davranışsal problemlere karşı bir bariyer olduğunu belirtir.

Aidiyet duygusu yoksunluğunun birçok problemle ilişkili olduğu belirtilmiştir (Baumeister ve Leary, 1995). Ergenlerde okula aidiyet ve davranış problemlerinin incelendiği bir araştırmada (Newman, Lohman ve Newman, 2007), okul aidiyeti arttıkça ergenlerin içe yönelik ve dışa yönelik davranış problemlerinin azaldığı tespit edilmiştir. Bu da okula aidiyet duygusunun koruyucu bir faktör olarak ele alınabileceğini göstermektedir.

Stres ve Eğitim Öğretim Ortamlarında Stresle Başa Çıkma

Öğrencilerin akademik ve sosyal-duygusal gelişimini etkileyen önemli bir diğer faktör de stres ve eğitim öğretim ortamlarında stresle başa çıkma biçimi olabilir.

Stres, bireyler üzerinde etki yapan ve onların davranışlarını, başka insanlarla ilişkilerini etkileyen bir olgudur. Stres, bireyin çeşitli çevresel stresörlere karşı gösterdiği genel bir tepki, bireyin fiziksel ve sosyal çevredeki uyumsuz koşullar nedeniyle, bedensel ve psikolojik sınırlarının ötesinde harcadığı gayret olarak tanımlanmaktadır (Cüceloğlu, 1994: 321). Stres genel olarak talepler ve kaynaklar arasındaki dengesizlik sonucu ortaya çıkmaktadır (Lazarus ve Folkman, 1984). Stres, genel olarak insanı yakın ilişkilerden uzaklaştıran, verimliliği düşüren ve hayattan aldığı zevki azaltan bir kuvvet olarak ele alınmaktadır (Selye, 1997). Stresin genellikle çevresel nedenlerle oluştuğu söylenmekle birlikte aslında bireyin algı ve yorumlaması da stres yaşantıları açısından önemlidir.

Farklı nedenleri ve türleri olan stres, bireyin yaşamını önemli ölçüde etkileyen bir faktördür (Demirci, Engin, Bakay ve Yakut, 2013). Öğrencilerin yaşantılarında bulunabilecek pek çok farklı stres türü olabilir. Örneğin öğrencinin yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği okulda eğitim öğretime ilişkin stres söz konusu olabilmektedir.

Öğrencilerin okulla, eğitim ve öğretimle ilgili yaşadığı stres, eğitim öğretim yaşantısında stres olarak kavramsallaştırılmıştır (Oral, Çok ve Kutlu, 2005). Eğitim stresi veya eğitim öğretim yaşantılarında stres, öğrencilerin beden ve ruh sağlığını etkilemektedir (Scheiderman, Ironson ve Siegel, 2005). Örneğin eğitim stresinin öğrencilerin okula yabancılaşmalarını etkilediği (Polat ve Özdemir, 2018), okulu bırakmaya kadar uzanan olumsuz etkileri olduğu bulunmuştur (Pascoe, Hetrick ve Parker, 2019).

Öğrencilerin hem fiziksel ve psikolojik sağlıklarının korunması hem de akademik ve sosyal duygusal öğrenmelerinin desteklenmesi açısından eğitim öğretim ortamlarında stresle başa çıkma önemlidir. Eğitim Öğretim yaşantısında stresle başa çıkma, öğrencinin yaşantısını olumsuz yönde etkileyen stres miktarını azaltmayı amaçlar ve gelişimsel açıdan olduğu kadar koruma-önleme açısından da önemlidir. Eğitim öğretim ortamlarında stresle başa çıkma, özellikle gelişim dönemleri içinde en hızlı ve yoğun değişimin yaşandığı ergenlik döneminde ve bu dönemin büyük bir bölümünü kapsayan ortaöğretim sürecinde daha da önem kazanmaktadır (Oral, Çok ve Kutlu, 2005). 13-15 yaşları, ergenlik dönemindeki stres yaşantıları ve başa çıkma açısından en kritik dönemi oluşturmaktadır. Bu yaşlar fırtına ve stresler dönemi olarak adlandırılmaktadır (Hall, 1904) ve bireyin erinlikten çıkıp ergenliği yaşamaya başladığı bir dönemdir.

Ergenlik dönemi Erikson (1968) tarafından da iç çatışmalar ve kimlik krizi ile özdeşleştirilmektedir. Böylesi bir süreçte ergenler yaşam koşulları için oldukça belirleyici olan ortaöğretim sürecine başlamakta ve ortaöğretimlerini sürdürmektedir. Bu dönemde ergen fiziksel, bilişsel, duyuşsal bir takım değişikliklere uyum sağlama gayreti içindedir. Ayrıca

günümüz eğitim-öğretim ortamının yoğun rekabet içermesi nedeniyle ergenler daha fazla stres yaşamakta ve stresle başa çıkma konusunda zorlanabilmektedirler (Oral, Çok ve Kutlu, 2005; Eryılmaz, 2009). Özellikle Türkiye koşullarında ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin üniversiteye giriş ve meslek edinme sürecinde ciddi bir stresle karşılaştığı belirtilmektedir (Oral, Çok ve Kutlu, 2005).

Stresle başa çıkma, öğrencilerde tükenmişliğin önlenmesi için de önemlidir (Çapulcuoğlu ve Gündüz, 2013). Ergenlerin eğitim öğretim yaşamında stresle başa çıkmaları ergen gelişimi açısından ayrıca önem kazanmaktadır. Literatürde ergenlik döneminde eğitim öğretim yaşamında stresle başa çıkabilme, ergenlik dönemi açısından olabileceği gibi yetişkinlik döneminde de ruh ve beden sağlığını etkileyebilecek bir değişken olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda ergenlik döneminde eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkabilmenin tüm yaşam süreci üzerinde etkili olabileceği söylenebilir. Bir gelişim görevi olarak eğitim-öğretim yaşamında başa çıkma becerilerinin hem doğrudan eğitimde başarıyı hemkinlik rolünü almadaki başarıyı yordayıcı olduğu belirtilmektedir (Oral, Çok ve Kutlu, 2005).

Yukarıda özetlenen araştırmalar, okul aidiyeti ve eğitim-öğretim yaşantılarında stresle başa çıkma biçimlerinin, öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal öğrenmelerini etkileyen birer değişken olabileceğine işaret etmektedir. Bununla birlikte okul aidiyeti öğrencinin eğitim öğretimle ilgili stresle başa çıkmasını artırabilir ya da eğitim öğretimle ilgili stresle başa çıkma becerisi öğrencinin okul aidiyetini artırabilir. Ancak ilgili alanyazında bu değişkenler arasında bir ilişki bulunup bulunmadığının incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca okul aidiyeti ve eğitim-öğretimde stresle başa çıkma biçimlerinin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının da incelenmesi gerekmektedir.

Amaç

Bu araştırmada öğrencilerin okula aidiyet duyguları ile eğitim öğretim yaşantılarında stresle başa çıkma biçimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu genel amaç doğrultusunda, araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Okul aidiyeti ve eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkma ölçeği puanları;
 - 1.1. Yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
 - 1.2. Cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
 - 1.3. Okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
 - 1.4. Öğrenim görülen bölüme göre farklılaşmakta mıdır?
 - 1.5. Sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
 - 1.6. Öğrencilerin başarı düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Okul aidiyeti ve eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkma ölçeği puanları;
 - 2.1. Aile ile iletişim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
 - 2.2. Kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
 - 2.3. Annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
 - 2.4. Babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Okul Aidiyeti ile Eğitim Öğretim Yaşamında Stresle Başa Çıkma arasında bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırma Grubu

Bu araştırma, Uşak ili merkez ilçesinde öğrenim gören lise öğrencilerini kapsamaktadır. Uşak il ve ilçelerinde toplam 22 lise bulunmaktadır. Bu araştırmanın çalışma grubunu, merkez ilçede bulunan 3 lisede öğrenim gören toplam 470 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma grubunda bu 3 lisenin 9., 10. ve 11. Sınıflarından rast gele ikişer şube yer almaktadır. Araştırma grubunda yer alan öğrencilerin demografik bilgileri ile aile ve okulla ilgili bilgileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1’de verilen örnekleme ilişkin betimsel istatistiklerden görüldüğü üzere, örneklem büyüklüğü 14 yaşında olan 144 (%30.6), 15 yaşında olan 120 (%25.5), 16 yaşında olan 153 (%32.6) ve 17 yaşında olan 53 (%11.3) öğrenci olmak üzere toplam 470 öğrenciden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin 198’i erkek (%42.1) 272’si (%57.9) ise kız öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre dağılımlarına bakıldığında, 9. sınıfta öğrenim gören 182 (%38.7) öğrenci, 10. sınıfta öğrenim gören 134 (%28.5) öğrenci ve 11. sınıfta öğrenim gören 154 (%32.8) öğrenci bulunduğu görülmektedir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler göre dağılımları incelendiğinde fen bilimleri bölümünde öğrenim gören 127 (%27.0), Türk dili bölümünde öğrenim gören 155 (%33.0), matematik bölümünde öğrenim gören 74 (%15.7), müzik bölümünde öğrenim gören 47 (%10.00), resim bölümünde öğrenim gören 67 (%14.3) öğrenci olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin başarı durumlarına göre dağılımları ise 56 (%11.9) öğrenci ile çok iyi, 221 (%47.0) öğrenci ile iyi, 171 (%36.4) öğrenci ile orta, 21 (%4.5) öğrenci ile ortanın altı şeklindedir.

Tablo 1

Örnekleme ait Betimsel İstatistikler

Değişkenler	Kategoriler	F	%
Yaş	14	144	30.6
	15	120	25.5
	16	153	32.6
	17	53	11.3
Cinsiyet	Erkek	198	42.1
	Kız	272	57.9
Okul Türü	Güzel Sanatlar Lisesi	114	24.3
	Anadolu Lisesi	127	27.0
	Fen Lisesi	229	48.7
Bölüm	Fen Bilimleri	127	27.0
	Türk Dili	155	33.0
	Matematik	74	15.7

Okula Aidiyet Duygusu ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Müzik	47	10.0
	Resim	67	14.3
Sınıf Düzeyi	9	182	38.7
	10	134	28,5
	11	154	32,8
Başarı düzeyi	Çok iyi	56	11.9
	İyi	221	47.0
	Orta	171	36.4
	Ortanın Altı	21	4.5
Aile ile İletişim	Çok iyi	212	45.1
	İyi	185	39.4
	Orta	59	12.6
	Ortanın Altı	14	3.0
Kardeş Sayısı	0	2	.4
	1	54	11.5
	2	362	77.0
	3	48	10.2
	4	4	.9
Anne Eğitim düzeyi	İlkokul	83	17.7
	Ortaokul	89	18.9
	Lise	140	29.8
	Üniversite	158	33.6
Baba eğitim düzeyi	İlkokul	41	8.7
	Ortaokul	63	13.4
	Lise	160	34.0
	Üniversite	206	43.8

Kardeşi olmayan öğrenci sayısı 2 (%0.4), bir kardeşi olan öğrenci sayısı 54 (%11.5), iki kardeşi olan öğrenci sayısı 362 (%77.0), üç kardeşi olan öğrenci sayısı 48 (%10.2), dört kardeşi olan

öğrenci sayısı ise 4'tür (%0.9). Öğrencilerin aile ile iletişim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde 212 öğrencinin (%45.1) aile ile iletişiminin çok iyi, 185 öğrencinin (%39.4) aile ile iletişiminin iyi, 59 öğrencinin (%12.6) aile ile iletişiminin orta, 14 öğrencinin (%3.0) aile ile iletişiminin ortanın altı düzeyinde olduğu görülmektedir. Anne eğitim düzeyi ilkököl olan öğrenci sayısı 83 (%17.7), ortaokul olan öğrenci sayısı 89 (%18.9), lise olan öğrenci sayısı 140 (%29.8), üniversite olan öğrenci sayısı 158'dir (%33.6). Baba eğitim düzeyi ilkököl olan öğrenci sayısı 41 (%8.7), ortaokul olan öğrenci sayısı 63 (%13.4), lise olan öğrenci sayısı 160 (%34.0), üniversite olan öğrenci sayısı 206'dır (%43.8). Öğrencilerin okul türüne göre dağılımları incelendiğinde 114 öğrencinin (%24.3) Güzel Sanatlar Lisesi, 127 öğrencinin Anadolu Lisesi (%27.0) ve 229 öğrencinin (%48.7) ise Fen Lisesinde öğrenim gördüğü belirlenmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma modellerinin, genel tarama modellerinden bir olan ilişkisel tarama modeli ve nedensel karşılaştırma kullanılarak gerçekleştirilen bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte veya hala var olan bir durumu, var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar,2000). İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini amaçlayan araştırma modelidir. Bu araştırmada birlikte değişimin incelendiği değişkenler, okul aidiyeti ile eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkma değişkenleridir. Nedensel karşılaştırma ise aynı durumdan farklı şekillerde etkilenmiş en az iki grup ya da farz edilen durumdan etkilenmiş ve etkilenmemiş iki grup vardır ve mevcut durumun olası nedenleri ile etkileyenlerini belirleyebilmek için bu gruplar bazı değişkenler açısından incelenir (Cohen ve Manion,1994). Nedensel Karşılaştırma neden-sonuç ilişkilerini açıklamaya çalışması nedeni ile deneysel çalışmalara benzer fakat araştırılan durum araştırmacının manipülasyonundan bağımsız bir şekilde ortaya çıkar. Araştırmacı ise ortaya çıkan durumu

n olası nedenlerini belirlemeye çalışır. Bu araştırmada sınıf düzeyi , okul türü , akademik başarı , anne –baba eğitim düzeyi, aile ile iletişim düzeyi araştırmacının manipülasyonundan bağımsız olarak oluşmuştur. Araştırma kapsamında bu gruplarda yer alan öğrencilerin okula aidiyet ve eğitim öğretim yaşantılarında stresle başa çıkma düzeyleri incelenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verilerin toplanmasında “Okul Aidiyeti Ölçeği” ve “Eğitim Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma Ölçeği” kullanılmıştır. Bu iki ölçekle ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda verilmiştir.

Okul Aidiyeti Ölçeği (OAÖ): Öğrencilerin okul aidiyetini belirlemek amacıyla, Arslan ve Duru (2017) tarafından geliştirilen Okul Aidiyet Ölçeği (OAÖ) kullanılmıştır. Bu ölçek ortaokul ve lise öğrencilerinde aidiyet duygusunu ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Okul Aidiyet Ölçeği, 4 dereceli likert türü bir ölçektir. Ölçek, okuldan dışlanma ve okulda kabul edilme olmak üzere iki alt ölçekten ve toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin iki alt boyutundan alınan puanlar ayrı ayrı kullanılabileceği gibi, ölçekten alınan toplam puana göre de işlem yapılabilir. Okul Aidiyet Ölçeği psikometrik özellikleri incelenmiş, güçlü iç tutarlılık ve uyum değerlerine sahip olduğu gösterilmiştir ($X^2=65.389$, $df=34$, $p=001$; $SRMR=.046$, $RMSE [90 \% CI] = .065$ [.038-.082], $CFI=.97$, $TLI=.96$.) (Arslan ve Tanhan, 2019).

Eğitim Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma Ölçeği (EÖYSBCÖ): Eğitim Öğretim Yaşantılarında stresle başa çıkma Ölçeği Oral, Çok ve Kutlu (2005) tarafından geliştirilmiştir. 4 dereceli Likert tipi bir ölçektir. Ders Çalışma ve Sınava Hazırlanma, Duyuşsal-Davranışsal, Sorumluluk-Görev adları verilen 3 faktörden oluşan ölçekte toplam 17 Madde bulunmaktadır. Her bir madde 1 (Beni hiç tanımlamıyor) ile 4 (Beni tamamen tanımlıyor) arasında puanlanmaktadır. Ölçekte yer alan maddelerden 5'i ters çevrilerek puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 17 – ile 68 arasında değişmektedir. Ölçekten yüksek puan almak eğitim-öğretim yaşamında öğrencinin stresle başa çıkma düzeyinin yüksekliğini göstermektedir. Ölçeğin güvenirlik analizleri için iç tutarlılığına bakılmış, tüm ölçek için Cronbach alpha değeri .77 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte yer alan 1. Faktör için alfa değeri .79; 2. Faktör için .52 ve üçüncü faktör için .38 olarak hesaplanmıştır. Test tekrar test güvenirliği tüm ölçek için .67, 1. Faktör için .59, 2. Faktör için .51 ve 3. Faktör için .50'dir. Bu sonuçlara dayalı olarak, ölçeğin psikometrik özelliklerinin orta düzeyde yeterli olduğu ve bireysel sonuçlar çıkarmaktan ziyade genel değerlendirmeler için kullanılabileceği belirtilmiştir.

Bu Araştırma Kapsamında, Veri Toplama Araçlarının Psikometrik Özelliklerini Belirlemek İçin Yapılan Çalışmalar

Yukarıda tanımlanan araştırma grubundan (N=470) elde edilen veriler kullanılarak, hem Okul Aidiyet Ölçeğinin hem de Eğitim-Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinin psikometrik özellikleri bu araştırma özelinde yeniden hesaplanmıştır. Daha önce faktör yapısı belirlenmiş olan bu ölçeklerin yapısının doğrulanıp doğrulanmadığını tespit etmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), pek çok gözlenebilir değişkenin oluşturduğu faktörlerden (gizil değişkenlerden) oluşan faktöryel bir modelin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirmeyi amaçlar. İncelenen model, ampirik bir çalışmanın verileri kullanılarak belirlenmiş ya da belirli bir kurama dayandırılarak kurgulanmış bir yapıyı tanımlayabilir (Sümer, 2000). DFA'da modelin geçerliliğini değerlendirmek için çok sayıda uyum indeksi kullanılmaktadır. Bunlar içinde en sık kullanılanları (Cole, 1987; Sümer, 2000); Ki-Kare Uyum Testi (Chi-Square Goodness, χ^2), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI), Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (Non-Normed Fit Index, NNFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (Normed Fit Index, NFI), İyi Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI). Ölçek modelinde gözlenen değerlerin $X^2/d < 3$; $0 < RMSEA < 0.05$; $0.97 \leq NNFI \leq 1$; $0.97 \leq CFI \leq 1$; $0.95 \leq GFI \leq 1$ ve $0.95 \leq NFI \leq 1$ aralıklarında olması mükemmel uyumu; $4 < X^2/d < 5$; $0.05 < RMSEA < 0.08$; $0.95 \leq NNFI \leq 0.97$; $0.95 \leq CFI \leq 0.97$; $0.90 \leq GFI \leq 0.95$ ve $0.90 \leq NFI \leq 0.95$ ise kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Kline, 2005; Sümer, 2000). Ayrıca, ölçeğin güvenirliğini belirlemek amacıyla Cronbach alfa iç tutarlılık anlamında güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır.

Eğitim-Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinin Faktör Yapısı

Eğitim-Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinin bu araştırma kapsamında geçerliğini belirleyebilmek için de doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeğin üç boyutta yer alan 17 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığını değerlendirmek amacıyla DFA uygulanmıştır. Uygulanan DFA'da istatistiksel olarak anlamlı olmayan t değerine sahip

Okula Aidiyet Duygusu ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

maddeler incelenmiştir. Yapılan incelemeye göre anlamlı olmayan değerine sahip hiçbir maddeye rastlanmamıştır. İlgili Path diagramı Şekil 1’de yer almaktadır.

Uyum indeksleri $\chi^2=321.74$, $X^2/sd= 2.77$, RMSEA=0.061, CFI=0.96, IFI=0.96, NNFI=0,95 ve NFI=0,94 olarak bulunmuştur. Bu ölçeğin faktöryel yapısını gösteren modelin gözlenen değişkenleriyle faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayılar incelendiğinde, tüm katsayıların yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında, ölçeğin daha önce belirlenen yapısının toplanan verilerle yüksek düzeyde uyum sağladığına karar verilmiştir.

Chi-Square=321.74, df=116, P-value=0.00000, RMSEA=0.061

Şekil 1. Ölçeğe ait Path Diagramı

Maddelere ait regresyon değerleri ve t değerlerine Tablo 2’de yer verilmiştir.

Okula Aidiyet Duygusu ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 2.

Ölçeğe ait Regresyon ve t Değerleri

Maddeler	Regresyon değerleri	t değerleri	Maddeler	Regresyon değerleri	t değerleri
M1	0.62	13.79	M10	0.36	9.52
M2	0.60	16.66	M11	0.49	12.64
M3	0.33	6.09	M12	0.48	8.79
M4	0.33	7.61	M13	0.59	15.57
M5	0.56	15.01	M14	0.57	14.77
M6	0.50	8.89	M15	0.45	9.86
M7	0.28	6.86	M16	0.60	15.24
M8	0.64	15.82	M17	0.57	13.04
M9	0.18	3.54			

Tablo 2 incelendiğinde, elde edilen regresyon katsayılarının ve t değerlerinin anlamlı olduğu ($t > 1,92$) ve modelin doğrulandığı belirlenmiştir.

Okula Aidiyet Ölçeğinin Faktör Yapısı

Bu bölümde, ölçeğin iki boyutuna ait 10 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığını değerlendirmek amacıyla DFA uygulanmıştır. Uygulanan DFA’da istatistiksel olarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddeler incelenmiştir. Yapılan incelemeye göre anlamlı olmayan değerine sahip hiçbir maddeye rastlanmamıştır. Path diagramı Şekil 2’de yer almaktadır.

Uyum indeksleri $\chi^2 = 159.99$, $X^2/sd = 4.71$, $RMSEA = 0.089$, $CFI = 0.96$, $IFI = 0.96$, $NNFI = 0.95$ ve $NFI = 0.95$ olarak bulunmuştur. Bu ölçeğin faktöryel yapısını gösteren modelin gözlenen değişkenleriyle faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayılar incelendiğinde, tüm katsayıların yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında, ölçeğin daha önce belirlenen yapısının toplanan verilerle yüksek düzeyde uyum sağladığına karar verilmiştir.

Şekil 2. Ölçeğe ait Path Diagramı

Maddelere ait regresyon değerleri ve t değerlerine Tablo 3’de yer verilmiştir.

Tablo3.
Ölçeğe ait Regresyon ve t Değerleri

Maddeler	Regresyon değerleri	t değerleri	Maddeler	Regresyon değerleri	t değerleri
M1	0.58	15.68	M6	0.48	10.23
M2	0.52	14.72	M7	0.63	14.88
M3	0.52	12.85	M8	0.65	15.45
M4	0.59	16.14	M9	0.38	9.35
M5	0.52	16.34	M10	0.37	10.00

Tablo 3 incelendiğinde, elde edilen regresyon katsayılarının ve t değerlerinin anlamlı olduğu ($t > 1,92$) ve modelin doğrulandığı belirlenmiştir.

Güvenirlilik Çalışması

Eğitim-Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Okula Aidiyet Ölçeğinin güvenirliğinin belirlenmesinde iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach alfa hesaplanmıştır. Eğitim-

Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinin ders çalışma sınav hazırlama boyutuna ait alfa değeri .86, duyuşsal - davranışsal boyutuna ait alfa değeri .57 ve sorumluluk görev boyutuna ait alfa değeri .41 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin bütününe ait alfa değeri ise .85 olarak belirlenmiştir.

Okula Aidiyet Ölçeğinin okulda dışlanmışlık boyutuna ait alfa değeri .69 ve okulda kabul boyutuna ait alfa değeri .81 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin bütününe ait alfa değeri ise .85 olarak belirlenmiştir. Tezbaşaran (1997: 47), likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek bir güvenilirlik katsayısının olabildiğince 1'e yakın olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu sonuçlara göre araştırma için kullanılan ölçme aracının güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada veriler, 2019-2020 eğitim öğretim yılı Güz döneminde araştırmacı tarafından toplanmıştır. Toplanan veriler öncelikle elektronik ortama aktarılmış, daha sonra da SPSS 23 ve LISREL 8.7 paket programları kullanılarak analiz edilmiştir.

Verilerin analizine geçmeden önce, bir değişkene ait kategorilerde istatistiksel analiz için yeterli sayıda katılımcı bulunup bulunmadığı kontrol edilmiştir. Bazı kategorilerde katılımcı sayısının analizler için yeterli olmadığı görülmüş, bunun üzerine bu kategoriler birleştirilmiştir. Başarı değişkeninde çok iyi ve iyi kategorileri birleştirilerek iyi, orta ve ortanın altı kategorileri birleştirilerek orta kategorisi; aile ile iletişim değişkeninde orta ve ortanın altı kategorileri birleştirilerek orta kategorisi; kardeş sayısı değişkeninde ise 0 ve 1 kategorileri birleştirilerek ikinin altı, 2, 3, 4 kategorileri birleştirilerek 2 ve üstü kardeş sayısı kategorileri oluşturulmuştur. Her iki ölçekten elde edilen toplam puana ait çarpıklık ve basıklık değerleri ölçüt değer aralığı olan -1 - +1 aralığında yer almaktadır. Bu nedenle normallik varsayımının karşılandığı söylenebilir.

Her iki ölçekten elde edilen toplam puana ait çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Hesaplanan değerlerin ölçüt değer aralığı olan -1 - +1 aralığında yer aldığı görülmüştür. Bu nedenle verilerin normallik varsayımını karşıladığı söylenebilir.

Okul Aidiyet Ölçeği puanları ile Eğitim Öğretim yaşantısında Stresle başetme ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Okul aidiyeti ve stresle başa çıkma puanlarının demografik özellikler ile aile ve okulla ilgili değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için de bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü ANOVA kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde ilk olarak Okul Aidiyeti Ölçeği ve Eğitim-Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanlarının dağılımı verilmiştir. Söz konusu verilerin yaş ve cinsiyet gibi demografik değişkenlere göre dağılımı ile aile ve okulla ilgili değişkenlere göre dağılımı ayrı ayrı sunulmuştur. Daha sonra da bu iki ölçekten alınan puanlar arasındaki korelasyona ilişkin bulgular verilmiştir.

1.1. Okul Aidiyeti ile Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden Alınan Puanların Yaş Değişkenine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırma grubunun okul aidiyeti ölçeği ile eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkma ölçeğinden aldıkları puanların yaşa göre dağılımı Tablo 4'de verilmiştir.

Okula Aidiyet Duygusu ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 4.

Okul Aidiyeti ölçeği ile Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden aldıkları puanların yaşa göre dağılımı

Ölçek	Yaş	N	X	SS	F	P	Anlamlı Fark	Etki Büyüklüğü
Okula Aidiyet	14	144	31.75	5.60	4.91	.002	1-2	.03
	15	120	29.87	5.88				
	16	153	30.07	5.68			2-4	
	17	53	32.49	5.03				
Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma	14	144	50.25	8.67	2.37	.070	-	-
	15	120	49.10	7.69				
	16	153	48.92	8.76				
	17	53	52.11	6.81				

Okula Aidiyet Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalaması 29.87 ile 32.49 arasında değişmektedir. Okula Aidiyet Ölçeğinden alınan puanların yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan analiz sonucunda okul aidiyet puanının yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3,466)}=4.91$, $p=.002$). Hangi gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğunu tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonuçlarına göre, 14 yaşındaki öğrencilerin toplam puan ortalamasının ($X=31.75$) 15 yaşındaki öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=29.87$) yüksek olduğu; 17 yaş öğrencilerinin toplam puan ortalamasının ($X=32.49$) 15 yaş öğrencilerinin toplam puan ortalamasından ($X=29.87$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü de Tablo 4’de görüldüğü gibi (.03) düşük düzeydedir.

Tablo 4’te görülen Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(3,466)}=2.37$, $p=.070$).

1.2.Okul Aidiyeti ile Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırma grubunun okul aidiyeti ölçeği ile eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkma ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete göre dağılımı Tablo 5’te verilmiştir.

Okula Aidiyet Duygusu ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 5.

Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanlarının cinsiyete göre dağılımı

Ölçek	Cinsiyet	N	X	SS	T	Sd	P	Etki büyüklüğü
Okula Aidiyet	Erkek	198	31.02	5.33	.68	468	.496	-
	Kız	272	30.65	5.98				
Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma	Erkek	198	48.66	8.36	2.40	468	.017	.01
	Kız	272	50.52	8.19				

Okula Aidiyet duygusu için erkek öğrencilerin aldığı ortalama puan 31.02, kız öğrencilerin 30.65'tir. Eğitim Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma puanlarının erkek öğrencilerde $X=48.66$, kız öğrencilerde $X= 50.52$ 'dir.

Okula Aidiyet Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(468)}=.68$, $p=.496$).

Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(468)}=2.40$, $p=.017$).

Kız öğrencilerin Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının ($X=50.52$) erkek öğrencilerin puan ortalamasından ($X=48.66$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü değerine göre Tablo 5'te görülen bu anlamlı farklılık düşük düzeydedir (.01).

1.3.Okul Aidiyeti ile Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden Alınan Puanların Okul Türü Değişkenine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırma grubunun okul aidiyeti ölçeği ile eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkma ölçeğinden aldıkları puanların okul türüne göre dağılımı Tablo 6'da verilmiştir.

Okula Aidiyet Duygusu ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 6.

Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanları okul türüne göre dağılımı

	Okul Türü	N	X	SS	F	P	Anlamlı Fark	Etki Büyüklüğü
Okula Aidiyet	1-Güzel Sanatlar	14	31.1711	5.91751	.35	.706	-	-
	2- Fen Lisesi	27	30.8110	5.49420				
	3-Anadolu Lisesi	29	30.6245	5.73299				
Eğitim Öğretim	1-Güzel Sanatlar	14	48.5088	8.54685	1.68	.187	-	-
Yaşantısında	2-Fen Lisesi	127	50.2874	8.19251				
Stresle Başa Çıkma	3-Anadolu Lisesi	29	50.0393	8.22241				

Okula Aidiyet Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının okul türü değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(2,467)}=.35$, $p=.706$).

Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının okul türü değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(2,467)}=1.68$, $p=.187$).

1.4.Okul Aidiyeti ile Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden Alınan Puanların Öğrenim Görülen Bölüm Değişkenine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 7 Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanlarının öğrenim görülen bölüme göre dağılımını göstermektedir.

Okula Aidiyet Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının öğrenim görülen bölüm değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(4,465)}=1.59$, $p=.175$).

Tablo 7.

Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanları öğrenim görülen bölüme göre dağılımı

Ölçek	Öğrenim Görülen Bölüm	N	X	SS	F	P	Anlamlı Fark	Etki Büyüklüğü
Okula Aidiyet	1- Fen Bilimleri	27	30.81	.49	1.59	.175	-	-
	2- Türk Dili	55	30.36	.94				
	3- Matematik	4	31.18	.28				
	4- Müzik	7	32.54	.17				

Okula Aidiyet Duygusu ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	5- Resim	7	30.21	.25				
	1- Fen Bilimleri	27	50.29	.19				
Eğitim Öğretim Yaşantısında	2- Türk Dili	55	48.85	.48	4.78	.001	1-5, 2-3, 3-5, 4-5	.01
	3- Matematik	4	52.53	.07				
Stresle Başa Çıkma	4- Müzik	7	50.66	.28				
	5- Resim	7	47.00	.47				

Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının öğrenim görülen bölüm değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(4,465)}=4.78, p=.001$).

Bonferroni testi bulgularına göre fen bilimleri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin toplam puan ortalamasının ($X=50.28$) resim bölümünde öğrenim gören öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=47.00$); matematik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin toplam puan ortalamasının ($X=52.53$) Türk dili bölümünde öğrenim gören öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=48.85$); matematik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin toplam puan ortalamasının ($X=52.53$) resim bölümünde öğrenim gören öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=47.00$); müzik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin toplam puan ortalamasının ($X=50.66$) resim bölümünde öğrenim gören öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=47.00$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü değerine göre bu anlamlı farklılık düşük düzeydedir.

1.5.Okul Aidiyeti ile Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden Alınan Puanların Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 8 Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanları sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını göstermektedir.

Tablo 8.

Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanlarının sınıf düzeyine göre dağılımı

Ölçek	Sınıf Düzeyi	N	X	S	F	p	Anlamlı Fark	Etki Büyüklüğü
Okula Aidiyet	1- 9	82	31.67	.52	12.01	.000		
	2- 10	34	28.81	6.20			1-2, 2-3	.05
	3- 11	54	31.52	5.06				
Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma	1- 9	82	50.31	.38				
	2- 10	34	47.40	.38	8.00	.000	1-2, 2-3	.03
	3- 11	54	1.08	.77				

Okula Aidiyet Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının sınıf düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(2,467)}=12.01$, $p=.000$). Bonferroni testi bulgularına göre 9. sınıf öğrencilerinin toplam puan ortalamasının ($X=31.67$) 10. sınıf öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=28.81$); 11. sınıf öğrencilerinin toplam puan ortalamasının ($X=31.52$) 10. sınıf öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=28.81$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü değerine göre bu anlamlı farklılık düşük düzeydedir.

Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının sınıf düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(2,467)}=8.00$, $p=.000$). Bonferroni testi bulgularına göre 9. sınıf öğrencilerinin toplam puan ortalamasının ($X=50.31$) 10. sınıf öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=47.40$); 11. sınıf öğrencilerinin toplam puan ortalamasının ($X=51.08$) 10. sınıf öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=47.40$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü değerine göre bu anlamlı farklılık düşük düzeydedir.

1.6.Okul Aidiyeti ile Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden Alınan Puanların Öğrencilerin Başarı Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 9 Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanları öğrencilerin başarı düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını göstermektedir.

Tablo 9.

Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanları öğrencilerin akademik başarı düzeylerine göre dağılımı

Ölçek	Başarı Düzeyi	N	X	SS	T	Sd	P	Etki büyüklüğü
Okula Aidiyet	İyi	277	31.95	5.35	5.29	467	.000	.05
	Orta	192	29.20	5.82				
Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma	İyi	277	52.43	7.78	9.08	467	.000	.15
	Orta	192	45.90	7.49				

Okula Aidiyet Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının öğrencilerin başarı düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(467)}=0.68$, $p=.000$). Başarı düzeyi iyi olan öğrencilerin Okula Aidiyet Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının ($X=31.95$) başarı düzeyi orta olan öğrencilerin puan ortalamasından ($X=29.20$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü değerine göre bu anlamlı farklılık düşük düzeydedir.

Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının öğrencilerin başarı düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(467)}=9.08$, $p=.000$). Başarı düzeyi iyi olan öğrencilerin Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının ($X=52.43$)

başarı düzeyi orta olan öğrencilerin puan ortalamasından ($X=45.90$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü değerine göre bu anlamlı farklılık yüksek düzeydedir.

2.1. Okul Aidiyeti ile Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden Alınan Puanların Aile İle İletişim Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 10 Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanlarının aile ile iletişim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde farklılaşp farklılaşmadığını göstermektedir

Tablo 10.

Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanları aile ile iletişim düzeylerine göre dağılımı

Ölçek	Ailele İletişim Düzeyi	N	X	S	F	p	Anlamlı Fark	Etki Büyüklüğü
Okula Aidiyet	1- Çok İyi	12	32.70	.10	29.90	.000	1-2, 1-3, 2-3	.11
	2- İyi	85	29.98	.54				
	3- Orta	3	27.40	.80				
Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma	1- Çok İyi	12	52.75	7.35	35.01	.000	1-2, 1-3, 2-3	.13
	2- İyi	85	48.29	.66				
	3- Orta	3	44.64	.09				

Okula Aidiyet Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının aile ile iletişim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(2,467)}=29.90$, $p=.000$). Bonferroni testi bulgularına göre aile ile iletişim düzeyi çok iyi olan öğrencilerin toplam puan ortalamasının ($X=32.70$) aile ile iletişim düzeyi iyi olan öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=29.98$); aile ile iletişim düzeyi çok iyi olan öğrencilerin toplam puan ortalamasının ($X=32.70$) aile ile iletişim düzeyi orta olan öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=27.40$); aile ile iletişim düzeyi iyi olan öğrencilerin toplam puan ortalamasının ($X=29.98$) aile ile iletişim düzeyi orta olan öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=27.40$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü değerine göre bu anlamlı farklılık orta düzeydedir.

Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının aile ile iletişim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(2,467)}=35.01$, $p=.000$). Bonferroni testi bulgularına göre aile ile iletişim düzeyi çok iyi olan öğrencilerin toplam puan ortalamasının ($X=52.75$) aile ile iletişim düzeyi iyi olan öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=48.29$); aile ile iletişim düzeyi çok iyi olan öğrencilerin toplam puan ortalamasının ($X=52.75$) aile ile iletişim düzeyi orta olan öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=44.64$); aile ile iletişim düzeyi iyi olan öğrencilerin toplam puan ortalamasının ($X=48.29$) aile ile iletişim düzeyi orta olan öğrencilerin toplam puan ortalamasından ($X=44.64$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü değerine göre bu anlamlı farklılık orta düzeydedir.

2.2. Okul Aidiyeti ile Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden Alınan Puanların Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 11 Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanlarının öğrencilerin kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını göstermektedir.

Tablo 11.

Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanları kardeş sayısına göre dağılımı

Ölçek	Kardeş Sayısı	N	X	S	t	D	P	Etki büyüklüğü
Okula Aidiyet	2'nin altı	4	30.54	5.11	.39	66	695	-
	2 ve üzeri	14	30.86	5.79				
Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma	2'nin altı	4	49.94	8.56	.19	66	849	-
	2 ve üzeri	14	49.72	8.27				

Okula Aidiyet Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının kardeş sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(466)}=.39$, $p=.695$).

Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının kardeş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(466)}=.19$, $p=.849$).

2.3. Okul Aidiyeti ile Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden Alınan Puanların Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 12 Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanlarının annenin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını göstermektedir.

Tablo 12.

Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanları annenin eğitim düzeyine göre dağılımı

Ölçek	Annenin Eğitim Düzeyi	N	X	SS	F	P	Anlamlı Fark	Etki Büyüklüğü
Okula Aidiyet	İlkokul	83	29.90	5.99	2.38	.069	-	-
	Ortaokul	89	31.03	5.16				
	Lise	140	31.74	5.38				
	Üniversite	158	30.33	6.04				

Okula Aidiyet Duygusu ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Eğitim	İlkokul	83	48.81	9.46	.70	.552	-	-
Öğretim	Ortaokul	89	49.47	7.28				
Yaşantısında	Lise	140	50.44	7.86				
Stresle Başa Çıkma	Üniversite	158	49.75	8.60				

Okula Aidiyet Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının annenin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(3,466)}=2.28$, $p=.069$). Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının annenin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(3,466)}=.70$, $p=.552$).

2.4. Okul Aidiyeti ile Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden Alınan Puanların Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 13 Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanlarının babanın eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını göstermektedir.

Tablo 13.

Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanları babanın eğitim düzeyine göre dağılımı

Ölçek	Babanın Eğitim Düzeyi	N	X	SS	F	P	Anlamlı Fark	Etki Büyüklüğü
Okula Aidiyet	İlkokul	41	30.17	6.28	0.34	.798	-	-
	Ortaokul	63	31.02	5.47				
	Lise	160	31.06	5.59				
	Üniversite	206	30.67	5.78				
Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma	İlkokul	41	47.98	8.64	0.83	.477	-	-
	Ortaokul	63	49.98	8.08				
	Lise	160	50.23	7.73				
	Üniversite	206	49.63	8.74				

Tablo 13 Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği puanları babanın eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını göstermektedir. Okula Aidiyet Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının babanın eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(3,466)}=.34$, $p=.798$). Eğitim Öğretim

Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının babanın eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(3,466)}=.83, p=.477$).

3. Okula Aidiyet Ölçeği ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği Arasında Anlamlı Bir İlişki Var mıdır?

Okula Aidiyet Ölçeği ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeği arasındaki ilişki katsayısı 0.55 olarak belirlenmiştir. Bu katsayı pozitif ve orta düzey bir ilişkiyi göstermektedir. Bu katsayı 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Okullar yıllarca bireyin zihinsel gelişimine öncelik vermiş ve öğrencilerin öncelikle akademik gelişimine odaklanmıştır. Günümüzde akademik başarının yanı sıra sosyal ve duygusal gelişime de önem verilmekle birlikte, akademik başarı düzeyi ve akademik başarıyı etkileyen faktörlere ilişkin araştırmalar da devam etmektedir. Özellikle son yıllarda OECD'nin de vurguladığı *sosyal ve duygusal yeterliklerin*, son yıllarda “*Akademik, Sosyal ve Duygusal Öğrenme için İşbirliği*” (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning / CASEL) kapsamında ön plana çıktığı görülmektedir. Okula aidiyet ve okula aidiyetin eğitim öğretim yaşamında stresle başa çıkma ile ilişkisinin önemi özellikle bu bağlamda daha da ön plana çıkmaktadır.

Bu araştırma temel olarak okula aidiyet duygusu ile eğitim öğretim yaşantıları arasındaki ilişkiyi araştırmak amacı ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkma ölçeği ve okula aidiyet ölçeklerinin daha önce belirlenen yapısının toplanan verilerle yüksek düzeyde uyum sağladığı tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle yapılan analizler bu araştırma grubu için de ölçeklerin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermiştir. Güvenirliliğe ilişkin bulgular Eğitim Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma toplam ölçek için için .85 , Okula Aidiyet Toplam Ölçek için .85 olarak hesaplanmıştır. Özellikle Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinin lise birinci sınıflara ek olarak ikinci ve üçüncü sınıfları da içerecek şekilde uygulanmış olması ölçeğin gelişimsel olarak farklı yaş gruplarında da kullanılabileceğini göstermiştir. Bu bulgu Oral, Çok ve Kutlu'nun (2005) ölçeğin farklı yaş gruplarıyla uygulanmasının gelişimsel değişimlere duyarlılığın gözlenmesi açısından önemli olduğu vurgusu ile de tutarlıdır.

Yapılan analizlerde Eğitim Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma ile Okula Aidiyet arasında .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda okula aidiyeti yüksek olan öğrencilerin eğitim öğretim ortamında stresle başa çıkmada daha başarılı oldukları söylenebilir. Bu bulgu daha önce okul aidiyetinin öğrencilerin akademik başarıları, öğrenmeden zevk alma, eğitimsel amaçlar, akademik yeterlilik, akademik doyum ve pro-sosyal davranımlarını anlamlı yordadığı bilgisi (Arslan ve Tanhan2019) ile de uyumlu görülmektedir. Yine Arslan ve Tanhan (2019) okul aidiyetinin ergenlerde içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış problemleri negatif yönde ve anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir ki, bu araştırmanın bulguları sözkonusu araştırmanın bulguları ile uyum içinde görülmektedir. Arslan ve Tanhan (2019), okula aidiyet ve psikolojik uyum arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Okul aidiyeti ve eğitim öğretim yaşantılarında stresle başa çıkma arasındaki ilişki bu bulgu ile de yakından ilişkili görülmektedir. Liselerde okula aidiyetin sosyo-ekolojik çerçeve kullanılarak desteklenmesi üzerine Allen, Vella Brodrick ve Waters (2016) önemli bir yayın yapmışlardır. Benzer yayınlar gözden geçirilerek okula aidiyetin desteklenmesi; ilişkili olduğu eğitim öğretim

yaşantısında stresle başa çıkma gibi pek çok olumlu çıktının desteklenmesi açısından da önemlidir. Özellikle okullarda gerçekleştirilen rehberlik çalışmalarında okul aidiyetinin desteklenmesi ve öğretmenlerin konuya ilişkin bilinçlendirilmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir. Okullarda koruyucu ve önleyici tedbirlerin ön planda olduğu günümüzde bu tür çalışmaların önemi büyüktür.

Bu çalışmada okula aidiyet duygusu ile eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkma puanları arasındaki korelasyon incelenmiştir. İki değişken arasındaki korelasyon nedenselliğin yönü hakkında elbette bir bilgi içermez, dolayısıyla okul aidiyeti eğitim öğretim ortamında stresle başa çıkma becerilerini artırabileceği gibi bunun aksini de iddia etmek mümkündür. Yine de eğer iki değişken arasında yüksek bir korelasyon bulunmuşsa, bu bilgidен yararlanarak eğer belli bir kişi veya grubun bu iki değişkenden birindeki konumuna bakılarak diğer değişkendeki konumu tahmin edilebilir. Bu nedenle bu iki değişken arasındaki ilişkinin tespit edilmiş olması uygulamada yararlı olabilir.

Okula Aidiyet puan ortalamalarının 17 yaş grubunda 14, 15 ve 16 yaş gruplarından yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu Okula Aidiyetin yaşla birlikte arttığı yönündeki görüşleri desteklemektedir. Genel olarak öğrencilerin yaşla birlikte okulu, arkadaşlarını ve öğretmenlerini daha iyi tanıyarak okulda olumlu ilişkiler geliştirerek kendilerini okula ait hissettikleri söylenebilir. Ayrıca öğrenciler yaşla birlikte okulun kurallarını daha iyi tanır ve okulun gerektirdiği sorumlulukları daha iyi kavrarlar. Bütün bunlar da Okula Aidiyetlerine etki edebilir ve okula aidiyetin yaşla olumlu yönde gelişimini açıklayabilir.

Alanyazında öğrencilerin okula aidiyet duyguları söz konusu olduğunda kız öğrencilerin kendilerini erkek öğrencilerden okula daha ait hissettiklerine ilişkin bulgular (Goodenow, 1993; Goodenow and Grady, 1993) olmasına rağmen, bu çalışmada kız öğrenciler ve erkek öğrenciler arasında okula aidiyet duygusu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Okula aidiyet duygusunun cinsiyete göre değişimi gelecek araştırmalarda ele alınarak konuya ilişkin daha detaylı bilgi edinilebilir.

Araştırmada, öğrencilerin Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma puanlarının kızlarda erkeklerden daha fazla olduğu yönünde elde edilen bulgu, Oral, Çok, ve Kutlu'nun (2005) araştırma bulguları ile tutarlıdır. Alanyazındakine benzer bir şekilde kız öğrencilerin Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının ($X=50.52$) erkek öğrencilerin puan ortalamasından ($X=48.66$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda kız öğrencilerin eğitim öğretim yaşantılarındaki stresle başa çıkmada daha başarılı oldukları söylenebilir.

Her iki ölçekten de elde edilen toplam puan ortalamaları, okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bunun bir nedeni, araştırma grubuna giren üç lisenin de (Fen Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, Anadolu Lisesi) görece akademik başarısı yüksek öğrencilerin öğrenim gördüğü okullar olması olabilir. Bu bağlamda üç farklı okul türündeki öğrencilerin gerek Okula Aidiyet gerekse Eğitim Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkmada benzer süreçler geçirdikleri söylenebilir. Daha detaylı bilgi için öğrenci profilleri çok daha farklı veya heterojen okullar üzerinde çalışma tekrarlanabilir.

Okula Aidiyet Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının öğrenim görülen bölüm değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu bulgu, ele

alınan değişkenin “bölüm” veya “alan” düzeyinde değil, “okul” düzeyinde aidiyeti ölçmesi ile açıklanabilir.

Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının öğrenim görülen bölüm değişkenine göre incelendiğinde, fen bilimleri ve matematik alanındaki öğrencilerin ortalama puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Fen ve matematik alanı için liselere giriş puanı daha yüksektir ve bu öğrencilerin akademik başarıları daha yüksektir. Fen bilimleri ve matematik alanında öğrenim gören öğrencilerin akademik eğitime daha yatkın olmaları ve okula daha iyi uyum göstermeleri, bu bölümdeki öğrencilerin ölçeklerden aldıkları ortalama puanların daha yüksek olduğu yönündeki bulguyu açıklayabilir.

Sınıf Düzeyine göre yapılan değerlendirmede Okula Aidiyet Ölçeğine göre dokuzuncu sınıf öğrencilerinin toplam puan ortalamasının onuncu sınıflardan, onbirinci sınıfların ise onuncu sınıflardan istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu; benzer bir bulgunun Eğitim Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma için de geçerli olduğu görülmektedir. Bu bağlamda dokuzuncu sınıf öğrencilerin Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Düzeyleri onuncu sınıflara göre daha iyi olup bu öğrencilerin okula uyum senesinde olmaları ve genel olarak okula ilişkin pozitif bir yaklaşım sergilemeleri ve öğretmen akran desteğini daha sık alarak bu desteği kabul etmede de daha istekli olmaları ile açıklanabilir. Genel olarak bakıldığında ise onbirinci sınıfların Okula Aidiyetlerinin ve Eğitim Öğretim Ortamında Stresle Başa Çıkma Puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu öğrencilerin yaşla birlikte olgunlaşmaları ve özellikle üniversite sınavlarına yaklaşmakta oldukları için stresle başa çıkmada daha etkili yöntemler geliştirmeleri ile ilgili olabilir. Ayrıca onbirinci sınıfları stresle başa çıkmada rehberlik desteği almış olmaları da bu farklılıkları açıklayabilir. Genel olarak Öğrencilerin genel olarak stresle başa çıkma düzeylerinin orta düzeyde olduğu; bu analizlerde etki büyüklüğü değerine göre bu anlamlı farklılıkların düşük düzeyde olduğu da göz ardı edilmemelidir. Bu bulgular ışığında öncelikle onuncu sınıf öğrencilerine yönelik Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşamında Stresle Başa Çıkma’ya ilişkin çalışmaların yapılması sonrasında ise bu sonuçların genel olarak tüm sınıf düzeylerine yaygınlaştırılması önerilebilir.

Genel olarak eğitsel başarı düzeyi iyi olan öğrencilerin Okula Aidiyetlerinin ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Başarılı öğrencilerin kendilerini Okula Ait hissetmeleri beklendik bir bulgudur. Literatürde de akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin akademik başarısı düşük olanlara göre aidiyet duygusunun daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Anderman, 2003; Arslan, 2016; Arslan ve Tanhan, 2019; Goodenow ve Graddy, 1993; Sarı, 2013). Arslan ve Tanhan (2019) “alanyazın ve kuramsal çerçevelere dayanarak okula aidiyet duygusu yüksek olan öğrencilerin okul yaşantılarından daha olumlu sonuçlar elde etmeleri yani okul işlevlerini daha sağlıklı bir şekilde yerine getirmelerinin beklenebileceğini ” (s.319) belirtmişlerdir. Bu bulgu sözkonusu ifade ile de tutarlı görünmektedir. Bu bulgular çerçevesinde başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin Okula Aidiyet Duygularının artırılması ve Eğitim Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma Konularında tedbirler alınmasının etkili olacağı söylenebilir ve okullarda bu bağlamda çalışmalar gerçekleştirilmesi önerilir.

Ergenlerin aileleri ile iletişimlerini bazında yapılan değerlendirmede; aileleri ile iletişimlerini çok iyi ve iyi olan öğrencilerde ergenlerin Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma Düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür.

Literatürde sosyal desteğin strese karşı koruyucu rolü belirgin bir şekilde vurgulanmakta, “stres ve stresle başa çıkma konusunu, bireyin çevresinden bağımsız değerlendirmek olası gözükmemektir” (Eryılmaz, 2009, s.29) denmektedir. Ailenin çocuklar üzerindeki koruyucu rolünün yadsınamayacağı (Çırakoğlu, 2017), ebeveyn-çocuk arasındaki destekleyici ilişkinin psikolojik sağlık araştırmalarında ele alınan ailesel koruyucu unsurlardan biri olduğu (Yoldaş ve Demircioğlu, 2019) belirtilmektedir. Bu araştırmada da görüldüğü üzere ergenin en yakın sosyal destek kaynağı olan ailesi ile ilişkilerinin iyi ve çok iyi olması eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkmada kendisine destek olmaktadır. Bu bulgu benzer çalışmaların bulguları ile örtüşmektedir. Bu bağlamda okullarda ailelere yönelik ergenle iletişim, anne-baba tutumları gibi çalışmalarda ailelerin ergen çocukları ile olumlu bağlar geliştirmelerinin öneminin vurgulanması önerilir.

Bu araştırmada anne baba eğitim düzeyinin okula aidiyet ve eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. İlk bakışta eğitim seviyesi yüksek olan ailelerin okula aidiyeti ve eğitim öğretim yaşantılarında stresle başa çıkmayı olumlu etkileyecekleri düşünülebilir. Bu sonucun iki şekilde değerlendirilmesi mümkün olabilir. İlki son yıllarda tüm ebeveynlerin çocukları için iyi bir eğitim istemeleri, ikincisi araştırmanın yapıldığı üç okulda da başarı seviyelerinin yüksek olması ve öğrencilerin okula görece yüksek uyum sağlamaları dolayısıyla Okula Aidiyet ve Eğitim Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma puanlarının yüksek olmasıdır.

Öneriler

Bu araştırmada elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, uygulayıcılar ve araştırmacılar için aşağıda belirtilen önerilerde bulunulabilir:

Uygulayıcılara yönelik öneriler

- Öğrencilerin Okula Aidiyet Duygularının düzenli aralıklarla ölçülerek takip edilebileceği bir sistemin kurulması
- Öğrencilerin Okula Aidiyet Duygusunu azaltabilecek etkenlerin ortadan kaldırılmasına ve okula aidiyet duygusunu artıracak etkinliklerin planlanmasına ve uygulanmasına destek verilmesi
- Öğrencilerin genel olarak stresle başa çıkma becerilerinin geliştirilmesi, özel olarak da Öğrencilerin Eğitim Öğretim Yaşantısında Stresle Başa Çıkma becerilerinin geliştirilmesi için okul düzeyinde çalışmalar yapılması
- Annebabalara ve öğretmenlere, okula aidiyet duygusunun ve eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkma becerilerinin akademik başarı üzerindeki etkileri konulu seminerler verilmesi,
- Okula aidiyet ve eğitim öğretim yaşantılarında stresle başa çıkma konulu çalışmalarda özellikle okulun ilk yıl öğrencilerine öncelik verilmesi
- Genel olarak öğrencilerin okulda iyi oluş düzeylerini artırmak için, özelde de okulu erken bırakma ve okul terki gibi risklerle karşı karşıya olan gruplarla yapılan müdahale çalışmalarında okul aidiyeti desteklenmelidir. Benzer bir biçimde eğitim öğretim yaşantısında stresle başa çıkma ile ilgili koruyucu ve önleyici programların geliştirilmesi desteklenmelidir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu çalışma Uşak ili merkez ilçedeki 3 lisede okuyan ortaöğretim öğrencileri ile sınırlıdır ve bu araştırmanın sonuçları bütün lise öğrencileri için genellenemez. Araştırmanın daha geniş bir çalışma grubu ile tekrarlanması önerilir.
- Bu araştırmada, üniversite giriş sınavları nedeniyle çok yoğun bir programa sahip olmaları nedeniyle lise 4'üncü sınıf öğrencileri araştırmaya dahil edilmemişlerdir. Oysa lise son sınıf, eğitim öğretim stresinin belki de en yoğun yaşandığı yıldır. Bundan sonraki araştırmalarda lise 4. Sınıflardan da veri toplanabilir.
- Bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İleride bu değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisini açıklayacak modeller kullanılarak araştırma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Allen,K. Kern,M.L., Vella-Broadrick,D., Hattie, J., ve Waters,L. (2016). *What schools need to know about fostering school belonging: A meta –analysis*. Educ Psychol Rew. DOI: 10.1007/s10648-016-9389-8
- Allen,K. L. Vella-Broadrick,D. ve Waters,L. (2016). Fostering school belonging in secondary schools using a Socio-Ecological Framework. *The Educational and Developmental Psychologist*, 33(1), 97-121. <https://doi.org/10.1017/edp.2016.5>
- Anderman, E.M. (2002). School effects of psychological outcomes during adolescence. *Journal of Educational Psychology*, 94,795-809.
- American Psychological Association (2001). *Publication manual of the American Psychological Association* (5th ed.). Washington, DC: Author.
- Arslan, G. (2016). Relationship between sense of rejection, academic achievement, Academic efficacy, and educational purpose in high school students. *Education and Science*, 41(183), 293-304.
- Arslan, G. ve Duru, E. (2017). Initial development and validation of the School Belongingness Scale, *Child Indicators Research*, 10(4), 1043-1058.
- Arslan, G. ve Tanhan, A. (2019). Ergenlerde okul aidiyeti, okul işlevleri ve psikolojik uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 33(2), 318-332.
- Avrupa Komisyonu/EACEA / Eurydice / Cedefop (2014). *Avrupa'da Eğitim ve Öğretimde Okul Terkiyle Mücadele: Stratejiler Politikalar ve Önlemler: Eurydice ve Cedefop Raporu*. Avrupa Birliği Yayınlar Ofisi. Lüksemburg.
- Baumeister, R ve Leary M.R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529.
- Begen, F.M. ve Turner-Cobb, J.M. (2012). The need to belong and symptoms of acute physical health in early adolescence, *Journal of Health Psychology*, 17(6), 907-916. <https://doi.org/10.1177/1359105311431176>

- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cohen, L., Manion, L. (1994). *Research Methods In Education* (4th ed.). Routledge.
- Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning (CASEL) (2017). *What is SEL?* www.casel.org/what-is-sel/
- Cole, D. A. (1987). Utility of confirmatory factor analysis in test validation research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 584-594.
- Cüceloğlu, D. (1994). *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin temel kavramları*. Remzi Kitabevi.İstanbul.
- Çapulcuoğlu, U. ve Gündüz, B. (2013). Öğrenci tükenmişliğini yordamada stresle başa çıkma, sınav kaygısı, akademik yetkinlik ve anne baba tutumları. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 201-218.
- Çırakoğlu, O.C. (2017). Çocuğumuzun ruh sağlığında önemli aktörler: Toplum. *Çocuğumuzun ruh sağlığında önemli aktörler: Gen, Anne, Baba, Arkadaş, Öğretmen ve Toplum* (N.P. Uludağlı ed.). Ankara. Neyir Matbaacılık.
- Demirci, N., Engin, A.O., Bakay, İ. ve Yakut, Ö. (2013). Stres ve stresi ortaya çıkaran durumların öğrenci üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 35, 288-296.
- Eccless, J.S. (2004). School, academic motivation and stage-environment fit. In R.M. Lerner & L. Sternberg (Eds.) *Handbook of adolescent psychology* (2nd Ed. Pp.125-153), New York: John Wiley and Sons.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity, youth and crisis*. New York : Norton & Company Inc.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergenlik döneminde stres ve başa çıkma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, VI (II), 20-37.
- Goodenow, C. (1993). The psychological sense of school membership among adolescents: Scale development and educational correlates. *Psychology in the Schools*, 30(1), 79-90.
- Goodenow, C. ve Grady, K.E. (1993). The relationship of school belonging and friends' values to academic motivation among urban adolescent students. *The Journal of Experimental Education*, 62(1), 60-71.
- Hagerty, B.M., Williams, R.A., Coyne, J.C., ve Early, M.R. (1996). Sense of belonging and indicators of social and psychological functioning. *Archives of Psychiatric Nursing*, 10, 235-244.
- Hall, G.S. (1904). *Adolescence: It's psychology and its relation to physiology, anthropology, sociology, sex, crime, religion and education*. New York: D. Appleton & Co.
- Karasar, N. (2000). *Bilmisel Araştırma Yöntemi* (10.Baskı). Ankara . Nobel Yayın Dağıtım.
- Kline, R.B. (2005), *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (2nd Edition ed.). New York: The Guilford Press.

- Lazarus, R.S. ve Folkman S. (1984). *Stress, appraisal, coping*. New York Springer.
- Maslow, A.H. (1970). *Motivation an personality*. New York: Harper & Row.
- Neel, C.G. ve Fuligni, A. (2013). A longitudinal study of school belonging and academic motivation across high school. *Child Development*, 84(2), 678-692.
- Newman, B., Lohman, B.J. ve Newman, P.R. (2007). Peer group membership and a sense of belonging their relationship to adolescent behavior problems. *Adolescence*, 42(166), 241-263.
- Oral, A.; Çok, F. ve Kutlu Ö. (2005). Eğitim öğretim yaşantılarında stresle başa çıkma düzeyini belirlemeye yönelik bir ölçek çalışması. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 4(7), 109-127.
- Pascoe, M.C., Hetrick, S.E. ve Parker A.G. (2019). The impact of stress in secondary school and higher education. *International Journal of Adolescence and Youth*. Doi:10.1080/02673843.2019.1596823.
- Sarı, M. (2013). Lise öğrencilerinde okula aidiyet duygusu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 147-160.
- Sarıer, Y. (2014). Türkiye’de öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörler: Bir meta-analiz çalışması, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, DOI:10.16986/HUJE.2016015868
- Scheiderman, N., Ironson, G. ve Siegel, S.D. (2005). Stress and Health: Psychological, behavioral and biological determinants. *Annu Rev Clin Psychology*, 1, 607-628.
- Selye, H. (1987). *The stress of life*. Teach Yourself Books. London.
- Slaten, C., Ferguson, J., Allen, K., Vella-Broadrick, D. ve Waters, L. (2016). School Belonging: A review of history current trends, and future directions. *The Educational and Developmental Psychologist*, 33(1), 1-15. Doi: 10.1017/edp.2016.6
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. (İkinci baskı), Türk Psikologlar Derneği Yayını, Ankara.
- TUSİAD (2019). Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerileri: Yeni Sanayi Devriminin Eşiğinde İş ve Yaşam Yetkinliklerinin Anahtarı. Netcopy Center Özel Baskı Çözümleri. İstanbul
- Yoldaş , C. Ve Demircioğlu, H. (2019). Çocukluk ve ergenlik döneminde psikososyal risk faktörleri ve koruyucu unsurlar. *ASHD*, 18(1), 40-48.